

Katowice, 04.06.2020

dr hab. Małgorzata Myśliwiec, prof. UŚ
Instytut Nauk Politycznych
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Ocena osiągnięcia naukowego,

które stanowi cykl publikacji powiązanych tematycznie pod tytułem:

„Dążenia niepodległościowe Szkocji wobec procesu wyjścia
Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej”

oraz pozostałego dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego
w postępowaniu habilitacyjnym Pana dra Tomasza Czapiewskiego

Niniejsza recenzja sporządzona została w związku z decyzją Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z dnia 4 marca 2020 roku, nr BCK-I-L-10637/19 o powołaniu komisji w postępowaniu habilitacyjnym Pana dra Tomasza Czapiewskiego w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauki o polityce (które odpowiadają dyscyplinie nauki o polityce i administracji wg nowej klasyfikacji) oraz wyznaczeniu mnie na recenzenta.

Jest sporządzona zgodnie z przepisami ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2003 nr 65 poz. 595 z późn. zm.; tekst jednolity: Dz.U. 2017 poz. 1789), pozostającymi w związku z art.179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018, poz. 1669 z późn. zm.).

1. Sylwetka zawodowa Habilitanta

Informacje dotyczące wykształcenia Habilitanta wskazują na gruntowne przygotowanie do prowadzenia badań naukowych na gruncie nauk społecznych. Pan dr Tomasz Czapiewski z bardzo dobrymi wynikami ukończył bowiem dwa kierunki studiów w tym zakresie: politologię oraz prawo. W 2011 roku na Uniwersytecie Szczecińskim obronił pracę doktorską z zakresu nauki o polityce, pod kierunkiem Pana prof. Jerzego Sielskiego. Była ona poświęcona procesowi kształtowania się szkockiego systemu politycznego i w tym samym roku została opublikowana pod identycznym tytułem. Należy stwierdzić, że jest to opracowanie oryginalne, a także niezwykle rzetelne i ciekawe. Niewątpliwie wypełniło ono sporą lukę w stanie wiedzy na badany temat. Jednocześnie jednak z przykrością należy stwierdzić, że jest to jedyna samodzielna monografia w dorobku Habilitanta, świadcząca o podsumowaniu w takiej właśnie formie istotnego procesu badawczego. Co więcej: jako opublikowana praca doktorska nie podlega ona ocenie w postępowaniu habilitacyjnym. W tym kontekście należy wyrazić szczególne ubolewanie nad faktem, że kandydat do stopnia doktora habilitowanego nie przedłożył w niniejszym postępowaniu żadnej innej, samodzielnej monografii. Pomimo faktu, że przyjęte obecnie rozwiązania prawne częściej skłaniają naukowców do dzielenia się cząstkowymi wynikami swoich prac w formie punktowanych artykułów, na gruncie nauk społecznych monografie nadal pozostają niezwykle ważnymi publikacjami. Ukazują bowiem zwykle pełny obraz rezultatów badań, prowadzonych przez naukowca w dłuższej jednostce czasowej. Jest to szczególnie ważne na gruncie nauk społecznych, których zadaniem jest badanie procesów i zjawisk niejednokrotnie bardzo złożonych. Zwykle także opublikowane monografie utożsamiają naukowca z określonym polem badawczym i w znacznej mierze od nich rozpoczyna się śledzenie kolejnych rezultatów (publikowanych w formie artykułów) przez innych badaczy. Ów fakt zauważył również

sam Habilitant, czemu dał wyraz na s. 7 załącznika pt.: „Wykaz dorobku habilitacyjnego – nauki społeczne. OBSZAR NAUK SPOŁECZNYCH”. Dr Tomasz Czapiewski pisze tam: „Moje osobiste doświadczenia wskazują, że w polskim obrocie naukowym znaczna część publikacji nie jest odpowiednio indeksowana, co zniekształca obraz rzeczywistości. W trakcie lektury literatury przedmiotu znalazłem dotychczas ponad 30 cytowań swojej rozprawy doktorskiej”. W pełni zgadzam się ze stanowiskiem Habilitanta, że wiele publikacji naukowych, powstających na gruncie polskim nie jest odpowiednio indeksowana, przez co wiele cytowań nie jest widocznych w odpowiednich bazach. Jednak nawet odwiedzenie popularnego portalu Google Scholar pokazuje, że jedyna samodzielna monografia Pana doktora jest jego najczęściej cytowaną publikacją.

Lektura autoreferatu pozwala ponadto na stwierdzenie, że Habilitant biegle włada językiem angielskim, co jest niezwykle istotne w kontekście tematu badawczego, podjętego we wskazanym głównym osiągnięciu.

Przebieg dotychczasowej kariery zawodowej Pana dra Tomasza Czapiewskiego jest związany z miastem Szczecinem i tamtejszym uniwersytetem.

2. Ocena osiągnięcia naukowego w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2003 nr 65 poz. 595 z późn. zm.; tekst jednolity: Dz.U. 2017 poz. 1789) pozostającego w związku z art.179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018, poz. 1669 z późn. zm.).

2.1 Wstępna charakterystyka osiągnięcia naukowego

Jako osiągnięcie naukowe, określone przez przepisy art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2003 nr 65 poz. 595 z późn. zm.; tekst jednolity: Dz.U. 2017 poz. 1789), pozostającego w związku z art.179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, (Dz.U. 2018, poz. 1669 z późn. zm.) Pan dr Tomasz Czapiewski wskazał cykl publikacji powiązanych tematycznie pod tytułem: *Dążenia niepodległościowe Szkocji wobec procesu wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej*. Składa się na niego szesnaście tekstów naukowych, z czego 9 to artykuły (5 opublikowanych w języku polskim i 4 o w języku angielskim) oraz 6 rozdziałów w pracach pod redakcją (wszystkie opublikowane w języku polskim). Przedłożone do oceny teksty zostały ogłoszone w czasopismach, które stanowią istotne forum polskiej dyskusji naukowej. W taki sam sposób klasyfikuję publikację rozdziałów w tematycznych monografiach zbiorowych. Choć w świetle najnowszych regulacji prawnych nie posiadają one wysokiej wartości punktowej, to jednak dla środowiska badaczy z zakresu nauk społecznych stanowią ważną platformę wymiany poglądów i wyników badań. Dlatego też doceniam aktywność Habilitanta w tym zakresie.

2.2 Ocena podjętego problemu badawczego

Podjęty przez Habilitanta temat dotyczy jednego z najpilniej obserwowanych zjawisk politycznych w realiach współczesnej Europy. Prawne zdefiniowanie sytuacji Szkocji po brexicie może mieć bowiem daleko idące konsekwencje nie tylko dla samego regionu oraz jego relacji z Wielką Brytanią, ale także dla innych regionów europejskich, odważnie manifestujących w przestrzeni publicznej postulaty separatystyczne. W tym kontekście z uznaniem odnoszę się do samego wyboru pola badawczego.

Poważnym problemem jest jednak to, że zgodnie z regulacją art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki [(Dz.U. 2003 nr 65 poz. 595 z późn. zm.; tekst jednolity: Dz.U. 2017 poz. 1789), pozostającego w związku z art.179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, (Dz.U. 2018, poz. 1669 z późn. zm.)] wskazane osiągnięcie powinno stanowić „znaczący wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej”. Tymczasem w treści autoreferatu nie została nawet przedstawiona charakterystyka aktualnego stanu badań w tym zakresie. Na s. 4 Habilitant zaznaczył tylko, że: „Podjęty w cyklu publikacji problem badawczy jest istotny ze względów poznawczych, ponieważ dotyczy nie w pełni zbadanego obszaru interakcji między procesami narastania dążeń niepodległościowych w Szkocji w kontekście istotnych zmian w UE, w szczególności procesów dezintegracyjnych, których konsekwencją stało się referendum europejskie.” Z autoreferatu nie dowiadujemy się jednak jakie prace powstały do tej pory na gruncie nauk o polityce i administracji na temat samego referendum z 2014 roku, szkockich dążeń niepodległościowych oraz pozycji Szkocji w Zjednoczonym Królestwie w kontekście brexitu. Nie ma wątpliwości co do tego, że 16 tekstów przedłożonych przez Pana dra Tomasza Czapiewskiego do oceny w ramach cyklu tematycznego nie stanowi jedynych prac na świecie, poświęconych tej tematyce. Ponadto, skoro Habilitant nie odniósł się w ogóle do aktualnego stanu badań w literaturze przedmiotu (zarówno polskiej, jak i międzynarodowej), to nie sposób stwierdzić, czy wybór problemów do cyklu artykułów był związany z chęcią wypełnienia luki w istniejącym stanie wiedzy i znacznego jej poszerzenia, czy też był raczej dziełem przypadku.

Pozytywnie należy natomiast ocenić spójność tematyczną cyklu. Wyróżnia ona wszystkie teksty, które zostały przedstawione do oceny w jego ramach. Ich tematyka w pełni odpowiada także zaproponowanemu tytułowi osiągnięcia.

Ponadto na słowa uznania zasługuje fakt, że Habilitant zdecydował się na przedłożenie do oceny publikacji stanowiących kontynuację jego zainteresowań badawczych. Po dokonaniu analizy pozostałego dorobku nie mam wątpliwości co do tego, że po uzyskaniu stopnia doktora zainteresowania naukowe Pana dra Tomasza Czapiewskiego mocno się poszerzyły. Jednak kontynuacja badań nad problemami współczesnej Szkocji pozwoliła na pokazanie dobrej znajomości tematu. Zastrzeżeń nie budzi także fakt, że przedłożony do oceny dorobek zasadniczo różni się od osiągnięcia, które stało się podstawą nadania stopnia doktora.

Stwierdzam także, że przyjęte założenia badawcze lokują oceniany cykl w dyscyplinie nauk o polityce i administracji.

2.3 Ocena metodologiczna osiągnięcia naukowego

Niestety opis metodologii badań, przedstawiony przez Habilitanta w autoreferacie, jest bardzo mało precyzyjny i budzi poważne zastrzeżenia.

Pierwsze zdanie, które wzbudziło moje zdumienie znajduje się na s. 4 i brzmi następująco: „Podstawę źródłową stanowiła szeroka kwerenda literatury naukowej dotyczącej wybranych aspektów podjętego tematu.” Habilitant pokazał w nim, że chyba niezbyt dobrze rozumie pojęcie „źródła” na gruncie nauk społecznych. Szeroka kwerenda literatury przedmiotu jest bowiem absolutnie konieczna, lecz do tego, aby określić aktualny stan badań, wskazać istniejące w nim luki i zapoznać się z problemami oraz wnioskami przedstawionymi przez innych autorów. Na tej podstawie formułuje się nowe pytania badawcze i stawia nowe hipotezy, co pozwala na zaprojektowanie własnego planu badań, a ich celem powinno być rozwinięcie istniejącego stanu wiedzy. Tego elementu jednak – co zaznaczyłam już powyżej – wyraźnie w autoreferacie brakuje. Pozostaje mi przyjąć do wiadomości, że Habilitant jest osobą niezwykle czytaną. Niestety nie znalazło to jednak odzwierciedlenia w opisie uzasadnienia wyboru tematu.

W kolejnym zdaniu – również na s. 4 – czytamy: „Równie ważną bazę źródłową stanowiły akty prawne (ustawy, uchwały i inne), deklaracje programowe instytucji brytyjskich, programy partii politycznych oraz raporty i sprawozdania.” Habilitant nie poinformował jednak czytelników autoreferatu, które dokumenty rzeczywiście zostały poddane badaniu. Gdyby taka informacja została przedstawiona, mogłoby to rozwiązać wątpliwości co do oryginalności i doniosłości całego procesu badawczego. Tymczasem nie wiemy, które akty prawne i jakiej rangi zostały przeanalizowane, jaki był dobór materiałów stworzonych przez partie polityczne (które materiały i jakich partii), ani także tego jakie raporty i sprawozdania poddano analizie. Podobnie „tajemniczo” brzmi opis doboru materiałów prasowych: z autoreferatu nie wynika, które z nich przeanalizowano i dlaczego.

Wymienione powyżej braki dziwią tym bardziej, że Habilitant dość precyzyjnie określił cezury czasowe pracy. Na s. 4 czytamy, że „Przedmiotem niniejszego osiągnięcia badawczego jest (...) analiza rozwoju dążeń niepodległościowych Szkocji z uwzględnieniem dwóch istotnych wydarzeń politycznych: referendum niepodległościowego w 2014 r. oraz referendum w sprawie dalszego członkostwa Wielkiej Brytanii w Unii Europejskiej z 2016r.” Domniemuję zatem, że niezależnie od odstępstw czasowych i odwołań zarówno do wydarzeń wcześniejszych, jak i późniejszych, lata 2014 i 2016 stanowią cezury czasowe cyklu. Taki wybór oceniam bardzo pozytywnie. Z jednej strony bowiem odwołuje się do znaczącego wydarzenia, które miało miejsce już po zakończeniu prac badawczych nad doktoratem. Z drugiej natomiast do wydarzenia, które zmienia układ sił politycznych w Europie i samą sytuację Szkocji. W stosunku do dnia dzisiejszego można także nakreślić już niewielką, ale jednak istniejącą perspektywę czasową pomiędzy referendum w sprawie brexitu i bieżącymi wydarzeniami politycznymi. To natomiast pozwala na wysunięcie pierwszych wniosków, dotyczących

badanego procesu. Nie potrafię jednak zrozumieć, dlaczego Habilitant nie wskazał najważniejszych źródeł dla tego okresu, jako przedmiotu przeprowadzonej analizy.

Bardzo słabo oceniam także sam opis metod i technik badawczych. W autoreferacie na s. 4-5 jest ich co prawda wymienionych kilka (Habilitant sam zaznacza: „(...) zastosowałem wiele metod i technik badawczych.”). Nie zmienia to jednak faktu, że braki w zakresie dokładnego opisu źródeł, a także luk w stanie wiedzy, uniemożliwiły precyzyjny opis tego, jak wyglądał przeprowadzony proces badawczy pod względem metodologicznym. I tak: mamy opis metody komparatystycznej – niewątpliwie charakterystycznej dla nauk o polityce i administracji – lecz nie wiemy dokładnie co Habilitant przy jej zastosowaniu porównał. Biorąc pod uwagę cezurę początkową badania, czyli rok 2014, samo wręcz nasuwa się porównanie przypadków Szkocji i Katalonii. I mimo, że wątek kataloński pojawia się w ocenianych tekstach, tworzących cykl, w autoreferacie próżno szukać wzmianki na ten temat. Następnie mamy opis metody instytucjonalno-prawnej, analizy decyzyjnej oraz metody analizy historycznej. W zasadzie jedynie zastosowanie tej ostatniej zostało pobieżnie wyjaśnione. Na samym końcu opisu metodologii znajduje się jeszcze wzmianka o „szerokim uwzględnieniu techniki badań statystycznych”. Habilitant nie napisał jednak ani jednego zdania na temat tego, co przez takie sformułowanie rozumie. Zupełnie pominięta została natomiast metoda analizy systemowej, tak bliska przecież naukowym doświadczeniom Pana dra Tomasza Czapiewskiego, a także konieczna do weryfikacji pierwszej hipotezy badawczej. Precyzyjnego opisu metod badawczych próżno również szukać we wszystkich tekstach, należących do przedłożonego cyklu. Incydentalnie pojawiają się one tylko w niektórych z nich.

Niezależnie jednak od poważnych braków w zakresie precyzyjnego opisu metodologicznego przeprowadzonych badań należy zauważyć, że wymienione

w autoreferacie metody w praktyce zostały jednak zastosowane przy przygotowywaniu poszczególnych publikacji, składających się na cykl tematyczny. Pozwala mi to przynajmniej stwierdzić, że dorobek lokuje się w dyscyplinie nauk o polityce i administracji.

2.4 Ocena merytoryczna

Na s. 5 autoreferatu Habilitant wymienił cztery hipotezy badawcze, natomiast w dalszej jego części przedstawił pytania badawcze, związane z każdą z nich. Taka konstrukcja budzi jednak zastrzeżenia. Zwykle bowiem proces badawczy rozpoczyna się od postawienia pytań, sformułowanych na podstawie analizy stanu badań. Dopiero później, na ich podstawie, formułuje się hipotezy. Należy także zauważyć, że poszczególne hipotezy zostały przedstawione dopiero w autoreferacie, a niemal zupełnie brak ich w przedłożonych do oceny tekstach. Owszem: na wstępie każdego tekstu jest podany jego cel, a w jednym przypadku (*The Political Myth of Margret Thatcher in Scotland*) przedstawiona jest nawet hipoteza, która stała się przedmiotem badawczej weryfikacji. Można jednak odnieść wrażenie, że najpierw powstały poszczególne teksty, a dopiero przed złożeniem dokumentacji habilitacyjnej Autor zaczął się zastanawiać, co udało mu się w nich udowodnić. W tej sytuacji mało prawdopodobne wydaje się, że przedłożony do oceny cykl tematyczny publikacji naukowych jest wynikiem przemyślanego i zaplanowanego procesu badawczego. Każda z publikacji, analizowana osobno, wnosi ciekawe – choć nie zawsze oryginalne - spostrzeżenia do polskiej literatury przedmiotu. Jednak oceniane razem nie przedstawiają obrazu spójnego i nowatorskiego badania naukowego.

Zastrzeżenia budzi także brak hipotezy głównej. Postawione cztery hipotezy szczegółowe, wiążące cykl, są niezwykle interesujące, a ich weryfikacja poszerza stan

wiedzy na temat sytuacji Szkocji w Wielkiej Brytanii po brexicie, choć głównie na gruncie polskiej literatury przedmiotu. Jednak z ubolewaniem należy przyjąć fakt, że Habilitant nie podjął się zadania postawienia hipotezy głównej. Być może pokazałaby ona jaki był główny cel badań i na czym – zdaniem Habilitanta – miałyby polegać znaczny ich wkład osiągniętych rezultatów w rozwój dyscypliny nauk o polityce i administracji.

Pierwsza hipoteza badawcza (H1) skoncentrowała wysiłki Habilitanta na udowodnieniu, że referendum przeprowadzone w Szkocji w 2014 roku doprowadziło do „zmiany w obrębie systemu politycznego” (s.5). Z jej treści nie wynika jednak, czy chodzi o system polityczny Szkocji, czy raczej Wielkiej Brytanii. Sformułowanie to wprowadza czytelnika w sporą dezorientację, ponieważ w tekstach składających się na cykl można odnaleźć zarówno odniesienia do przemian w zakresie systemu szkockiego, jak i szerzej: brytyjskiego. Ponadto w autoreferacie zdecydowanie brakuje opisu tego, które elementy systemu politycznego zostały zbadane i dlaczego. Jak wspomniałam już w części poświęconej metodologii, wśród metod badawczych Habilitant nie wymienił nawet metody analizy systemowej, choć zdecydowanie ją zastosował. Na poziomie wniosku habilitacyjnego oczekiwałabym jednak doprecyzowania, czy zamierzeniem badawczym było przeprowadzenie analizy makrosystemowej (dla zbadania zmian w zakresie działania systemu politycznego Szkocji lub Wielkiej Brytanii jako spójnej całości), analizy średniego rzędu (np. dla zbadania działania systemu partyjnego), czy też analizy mikrosystemowej (np. dla przedstawienia wpływu pojedynczych partii politycznych na działanie całego systemu politycznego). Uważna lektura wszystkich tekstów, które obejmuje cykl utwierdza w przekonaniu, że Habilitant fragmentarycznie odnosi do każdego z wymienionych typów analizy systemowej. Nigdzie jednak nie odnalazłam śladów wzmianki na ten temat, co może wskazywać na słabą świadomość metodologiczną Autora.

Zastrzeżenia budzi także powiązanie treści pierwszej hipotezy (H1) z postawionymi w celu jej weryfikacji pytaniami badawczymi, zamieszczonymi na s. 5. Sama hipoteza jest dobrze skonstruowana i ciekawa badawczo. Jednak jestem zdania, że aby ją zweryfikować należało zadać pytania o działanie poszczególnych podsystemów lub elementów danego systemu politycznego (jak zaznaczyłam powyżej: z treści autoreferatu nie wynika, czy Szkocji, czy Wielkiej Brytanii). Tymczasem Habilitant postawił pytania o warunki przeprowadzenia referendum niepodległościowego, o czynniki wpływające na jego wynik oraz o jego skutki (też nie definiując w jakiej sferze). W efekcie uzyskał rezultat sam w sobie ciekawy i nowatorski: wzbogacił bowiem stan wiedzy politologicznej na temat pojęcia *referendum niepodległościowego*. I właśnie w tym aspekcie dopatrywałabym się pierwszego znaczącego osiągnięcia Habilitanta. Rozważania skoncentrowane na weryfikacji pierwszej hipotezy (H1) powinny dawać odpowiedzi na zupełnie inaczej zadane pytania badawcze. Natomiast druga z hipotez szczegółowych powinna była odnosić się do składników definicyjnych pojęcia *referendum niepodległościowego*, co w przedłożonym do oceny cyklu Habilitant ciekawie przeanalizował.

Druga hipoteza badawcza (H2) jest już bardziej precyzyjna i zakłada, że „Nasilenie się szkockich dążeń niepodległościowych jest procesem wieloczynnikowym (...)”. Analizę takich zjawisk jak mit polityczny, powiązania pomiędzy szkockim poczuciem tożsamości narodowej i brytyjskim imperializmem, proces dewolucji, ewolucja pozycji Szkockiej Partii Narodowej, a także proces integracji europejskiej oraz referendum w sprawie opuszczenia Unii Europejskiej przez Wielką Brytanię uważam za niezwykle trafną i poszerzającą stan wiedzy na temat badanych zjawisk na gruncie polskim. W tej części procesu badawczego Habilitantowi bardzo dobrze udało się pokazać wielowątkowość i złożoność analizowanego procesu politycznego. Stwierdzam także, że jest to najlepiej opisana i uargumentowana część przedłożonego do oceny cyklu. Zastrzeżenie budzi

jednak fakt wyprowadzenia pytań badawczych z hipotezy, a nie odwrotnie. Habilitant sam z resztą wskazuje na taki *modus operandi* na s. 9: „Treść pytań szczegółowych wynikała bezpośrednio z treści H2.”

Trzecia hipoteza badawcza (H3) zakłada, że „Dotychczasowa aktywność zagraniczna szkockich instytucji dewolucyjnych może być kategoryzowana jako paradyplomatyczna oraz protodyplomatyczna.” Publikacje weryfikujące to założenie to ciekawe opracowania, choć nie są one zupełnie nowatorskie. Bez wątplenia prowadzenie działalności paradyplomatycznej lub protodyplomatycznej przez europejskie regiony, dążące do niepodległości – w tym także przez Szkocję – stanowi ważny aspekt związany z podkreśleniem na arenie międzynarodowej swojej wyjątkowości i odrębności. Szkoda jednak, że Habilitant w tej części nie odniósł się w większej mierze do materiałów źródłowych i publikacji szkockich polityków na ten temat. Niezwykle ciekawym tekstem jest np. rozdział autorstwa Lindy Fabiani, posłanki do szkockiego parlamentu, a od maja 2007 do lutego 2009 także szkockiej Minister do spraw Europejskich, Zagranicznych i Kultury, zatytułowany „Paradiplomacy – Scotland in the World” i zamieszczony w pracy pt.: „Paradiplomacy” (autorzy: Günther Dauwen, Adam Grydehøj, Linda Fabiani, Jordi Solé, Lorena Lopez de Lacalle, Maria Ackrén, Centre Marius Coppeters, Brussels 2014). Braki w zakresie przebadania tego typu tekstów znów świadczą albo o przypadkowości doboru publikacji przedstawionych do oceny w ramach cyklu tematycznego, albo o niedostatecznie dobrym zaplanowaniu procesu badawczego i niestarannym doborze bazy źródłowej.

Trafna jest także czwarta hipoteza (H4), która zakłada, że „Proces wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej zwiększa prawdopodobieństwo secesji Szkocji.” Wydarzenia związane z brexitem i wynik referendum w sprawie opuszczenia Unii Europejskiej na

terytorium Szkocji skłaniały do pojawienia się tego typu założenia zarówno w przestrzeni europejskiej debaty publicznej, jak i na płaszczyźnie badawczej. Jednak analiza takich problemów jak relacje pomiędzy Szkocją i Wielką Brytanią po brexicie, dopuszczalność asymetrii w zakresie relacji pomiędzy Unią Europejską i poszczególnymi częściami składowymi Wielkiej Brytanii, a także prawdopodobieństwo przeprowadzenia kolejnego referendum niepodległościowego w Szkocji pozwoliły na stwierdzenie, że wstępnie przyjęte założenie w hipotezie jest mało prawdopodobne. Problemem jest ponownie fakt braku charakterystyki pola badawczego i wyraźnego wskazania, w czym stanowisko Habilitanta różni się od stanowisk innych autorów, którzy wcześniej także poruszyli ów temat.

Biorąc pod uwagę przedstawione powyżej argumenty stwierdzam, że oceniając przedłożony cykl powiązanych tematycznie publikacji można wskazać na jego mocne i słabe strony.

Do mocnych stron cyklu należą:

1. Spójność tematyczna cyklu.
2. Zgodność zaproponowanego tytułu z tematyką tworzących je publikacji.
3. Oryginalne rozważania teoretyczne nad pojęciem *referendum niepodległościowego*.
4. Wskazanie na zamiany zachodzące w systemach politycznych Szkocji i Wielkiej Brytanii pod wpływem brexitu oraz referendum niepodległościowego w Szkocji.

Natomiast słabe strony cyklu to:

1. Brak informacji dotyczącej aktualnego stanu badań w zakresie podjętego problemu. Habilitant nie scharakteryzował go ani na gruncie polskim, ani w literaturze międzynarodowej.

2. W konsekwencji nie wskazał luk istniejących w stanie wiedzy, które naukowiec mógłby wypełnić i w ten sposób wnieść znaczny wkład w rozwój reprezentowanej dyscypliny naukowej. Taki element jest wymieniony dopiero w ostatnim zdaniu autoreferatu, poświęconym badawczym planom i zamieszczonym na s. 20. Pan dr Tomasz Czapiewski zaznacza w nim, że w przyszłości chciałby zająć się porównaniem referendów niepodległościowych w ujęciu politologicznym. I rzeczywiście dopiero ów plan należy odczytywać jako zamiar badawczy, aspirujący do wniesienia znacznego wkładu w rozwój nauk o polityce i administracji. To jednak zaledwie plan na przyszłość, a nie oceniany obecnie dorobek.
3. Temat dążeń niepodległościowych Szkocji w kontekście brexitu to w ostatnich latach temat niezwykle interesujący dla badaczy na całym świecie. Dlatego poprawnym postępowaniem badawczym byłoby także odniesienie się do koncepcji prezentowanych przez wybranych badaczy, z którymi Habilitant się nie zgadza i chciałby podjąć naukową dyskusję. Jednak i tego elementu próżno szukać w autoreferacie, jak i w publikacjach zgłoszonych do cyklu.
4. Słabą stroną przedłożonego cyklu jest także brak precyzyjnego opisu źródeł, które nie zostały jeszcze zbadane przez innych naukowców lub badań, które należało przeprowadzić, aby w znaczny sposób przyczynić się do rozwoju reprezentowanej dyscypliny. Jeżeli jedną z głównych metod, deklarowanych w autoreferacie jest analiza instytucjonalno-prawna, to brak precyzyjnego zdefiniowania źródeł w tym zakresie uważam za poważny błąd. Natomiast przytoczone powyżej założenie Habilitanta, że „Podstawę źródłową stanowiła szeroka kwerenda literatury naukowej (...)” (s. 4) uważam za niedopuszczalne na etapie habilitacji.
5. Brak charakterystyki bazy źródłowej przyczynił się z kolei do poważnego deficytu w opisie metod, technik i narzędzi, przy zastosowaniu których przeprowadzone

zostało badanie, i którego wynikiem jest przedłożony do oceny cykl. Dopiero bowiem, gdy zostanie scharakteryzowane źródło, można opisać metodę, technikę lub narzędzie jego pozyskania lub analizy. Ów element może świadczyć o niedostatecznym jeszcze przygotowaniu Habilitanta do prowadzenia samodzielnej pracy badawczej i kształcenia młodych adeptów nauki.

Przedstawione powyżej argumenty budzą moje poważne wątpliwości co do tego, czy przedłożony do oceny cykl spełnia ustawowy warunek wniesienia przez Habilitanta znacznego wkładu w rozwój nauk o polityce i administracji. Poszczególne teksty – analizowane każdy z osobna – są wartościowe. Są także powiązane ze sobą tematycznie. Trudno jednak dopatrzeć się w nich znamion bycia częścią spójnego i dobrze zaplanowanego procesu badawczego. Można odnieść wrażenie, że cykl przedwcześnie został przedstawiony do oceny w postępowaniu habilitacyjnym. Niewątpliwie posiada on mocne strony, które wymieniłam powyżej. Mimo wszystko jest ich mniej niż poważnych deficytów. W związku z powyższym stwierdzam, że przedłożony do oceny cykl publikacji nie spełnia wymogów ustawowych, określonych w przepisie art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2003 nr 65 poz. 595 z późn. zm.; tekst jednolity: Dz.U. 2017 poz. 1789), pozostającego w związku z art.179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, (Dz.U. 2018, poz. 1669 z późn. zm.).

3. Ocena pozostałego dorobku naukowo-badawczego Habilitanta.

Pozostały dorobek naukowo-badawczy Pana dr Tomasza Czapiewskiego jest dość bogaty i wielowątkowy. Tworzą go takie obszary jak:

1. *Portret wyborczy Szczecina* – który tworzy 5 publikacji: 2 artykuły, 2 rozdziały w pracach zbiorowych oraz jeden tekst nieopublikowany.
2. *Proces polityki publicznej* – który tworzy 8 publikacji: 2 artykuły i 6 rozdziałów w pracach zbiorowych.
3. *Bezpieczeństwo wodne* – który tworzy 7 publikacji: 2 artykuły i 5 rozdziałów w pracach zbiorowych.
4. *Bezpieczeństwo wewnętrzne* - który tworzy 12 publikacji: 9 rozdziałów w pracach zbiorowych (w większości z nich Habilitant występuje także w roli redaktora tomu), 1 grupa haseł w leksykonie, 1 recenzja i 1 sprawozdanie.

Ponadto w przedłożonym do oceny dorobku znajdują się także prace dotyczące Ruchu Palikota, relacji pomiędzy sportem i polityką, brexitu, działania samorządu województwa i trzeciego sektora, Szczecińskiego Obszaru Metropolitalnego.

Scharakteryzowany powyżej dorobek świadczy o rozległych zainteresowaniach Habilitanta. Jest głównie związany z polskim obszarem literatury przedmiotu. Ponadto świadczy o umiejętności podejmowania współpracy w zespołach i koncentrowania się na badaniach dotyczących spraw lokalnych i regionalnych.

W 2013 roku Pan dr Tomasz Czapiewski realizował projekt badawczy KWP Szczecin, dotyczący bezpieczeństwa obiektów w rejonie Gazoportu w Świnoujściu. Zrealizował też 5 grantów wewnętrznych na macierzystej uczelni, przyznawanych doktorantom i młodym naukowcom.

Analizując stan dorobku Pana dr Tomasza Czapiewskiego można zadać pytanie, czy aby prace poświęcone kwestiom szeroko pojętego bezpieczeństwa oraz działania podmiotów władzy lokalnej i regionalnej (szczególnie w kontekście województwa zachodniopomorskiego) nie wnoszą znacznie większego wkładu w rozwój dyscypliny nauk o polityce i administracji, niż przedłożony do oceny cykl poświęcony dążeniom niepodległościowym Szkocji w kontekście brexitu. Bez wątplenia w tym zakresie Habilitant jest cenionym ekspertem i autorem oryginalnych badań naukowych. Również pod względem ilościowym prace poświęcone temu zakresowi tematycznemu są nieco bardziej liczne, niż w przypadku cyklu przedłożonego do oceny w postępowaniu habilitacyjnym.

W okresie po obronie pracy doktorskiej Habilitant wykazał się dużą aktywnością środowiskową uczestnicząc w niemal 50 konferencjach naukowych. Ponadto sam był współorganizatorem 10 tego typu wydarzeń. Jest także członkiem czterech towarzystw naukowych (PTNP, PTSE, IPSA, UACES).

4. Ocena działalności dydaktycznej i organizacyjnej Habilitanta

Pan dr Tomasz Czapiewski jest bardzo dobrze ocenianym i nagradzanym dydaktykiem. Co warto podkreślić: zajęcia, które prowadzi dobrze korespondują z dorobkiem naukowym.

Habilitant jest bardzo zaangażowany w działalność związaną z wymianą międzynarodową w ramach programu Erasmus+.

Pan dr Tomasz Czapiewski był promotorem 10 prac licencjackich.

Dwukrotnie pełnił funkcję promotora pomocniczego w przewodzie doktorskim.

Od 2016 roku Habilitant pełni funkcję zastępcy Dyrektora Instytutu Politologii i Europeistyki na Uniwersytecie Szczecińskim.

Pan dr Tomasz Czapiewski jest pracownikiem bardzo zaangażowanym w rozmaite działania organizacyjne macierzystej uczelni, a także we współpracę uniwersytetu z jego lokalnym i regionalnym otoczeniem.

Konkluzja

Bardzo szczegółowa analiza przedłożonego do oceny cyklu publikacji powiązanych tematycznie pod tytułem: „Dążenia niepodległościowe Szkocji wobec procesu wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej” oraz pozostałego dorobku naukowego, dydaktycznego i organizacyjnego w postępowaniu habilitacyjnym Pana dra Tomasza Czapiewskiego pozwala na stwierdzenie, że przyszło mi oceniać młodego naukowca, posiadającego bardzo szerokie zainteresowania badawcze. Habilitant jest także osobą niezwykle zaangażowaną w pracę organizacyjną i dydaktyczną macierzystej uczelni, jak również we współpracę uniwersytetu z jego otoczeniem społeczno-politycznym.

Z przykrością muszę jednak stwierdzić, że słabe strony przedłożonego do oceny cyklu nie pozwalają mi na sformułowanie pozytywnej konkluzji końcowej. Brak charakterystyki aktualnego stanu badań nad wybranym tematem, brak określenia luki w stanie wiedzy, którą Habilitant chciał wypełnić poprzez przeprowadzenie zaplanowanego procesu badawczego, lub charakterystyka stanowisk naukowców, z którymi Pan doktor się nie zgadza, a także zupełny brak charakterystyki wybranych do analizy źródeł oraz związany z tym brak precyzyjnego opisu metodologii przeprowadzonych badań to niedostatki zbyt poważne, aby uznać Habilitanta za badacza w pełni dojrzałego i przygotowanego do prowadzenia samodzielnej pracy naukowej oraz kształcenia

młodych adeptów nauki. Ciekawy pomysł na badania, które rzeczywiście mogą znacznie wzbogacić stan wiedzy w obszarze nauk o polityce i administracji dostrzegam dopiero w planach Habilitanta na przyszłość, związanych z chęcią porównania referendów niepodległościowych w ujęciu politologicznym. To rzeczywiście doskonały pomysł, a istniejące już publikacje Pana dr Tomasza Czapiewskiego mogą stanowić dobrą podstawę do rozpoczęcia badań na ten temat.

Stwierdzam, że cyklu publikacji powiązanych tematycznie pod tytułem: „Dążenia niepodległościowe Szkocji wobec procesu wyjścia Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej”, przedłożony przez Pana dr. Tomasza Czapiewskiego jako osiągnięcie naukowe w rozumieniu art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2003 nr 65 poz. 595 z późn. zm.; tekst jednolity: Dz.U. 2017 poz. 1789), pozostającymi w związku z art.179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 roku Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018, poz. 1669 z późn. zm.) nie wnosi oczekiwanego wkładu w rozwój nauki w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie nauk o polityce i administracji, a tym samym nie spełnia niestety wszelkich wymagań stawianych w tym względzie przez przepisy prawa.

Małgorzata Myśliwiec

